

ŽVIRBLELIS / Juozukas /

Serga mama. Ji guli ant narų, jai skauda kojas, ji labai nori valgyti. Aš irgi noriu. Valgyti aš visą laiką noriu. Labiausiai duonos. Ji neskani, bet vis tiek skani. Kai labai nori valgyti, tai ir neskani duona yra skani. Svarbu, kad bent kiek kvepėtų. Gaila, bet tokios duonos, kokią valgydavom namie, čia nėra. Namie valgydavom ne tik juodą, bet ir baltą. Ir bandeles valgydavom. Ir blynus, ir mėsą. Ir saldumynus visokius.

– Išsik, Juzuk, į lauką, – sako bent kiek atsigavusi mama, – gal ten ką valgomo rasi...

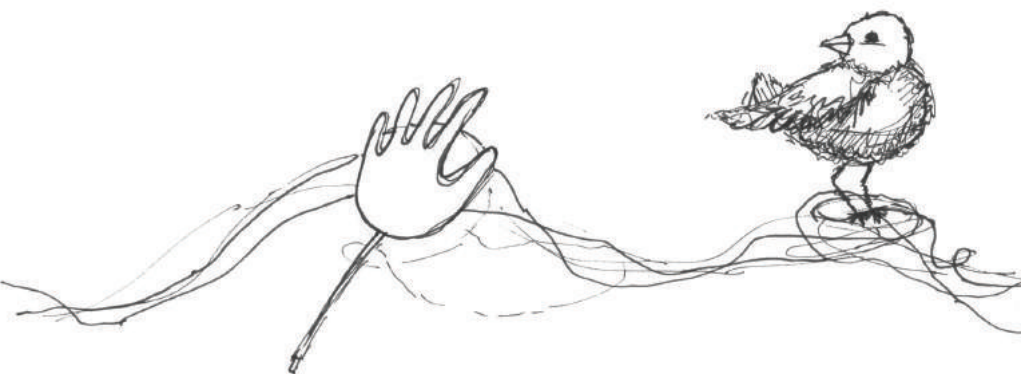
Ką ten gali rasti? Kieme, palei barakus, tik arklių mėšlas ir išmatos. Ir kalnai šiukšlių.

Bet aš vis tiek išeinu. Mama supyktų, jeigu jos neklausyčiau.

Lauke šalta, užauja vėjas. Taigoje žvėrys, ir tie, gal

geriau gyvena. Jie turi šiltą kailį ir gali ką nors susimedžioti. Atsisėdu ant apverstos kaladės gale sandėlio ir galvoju, ką pasakysiu mamai, kai tuščiomis namo pareisiu. Nieko nesakysiu. Sakyti nereikės. Ji ir pati supranta, kad maistas ant žemės nesimėto.

Palei sandėlio pamatą praskrenda keli sušalę paukšteliai. Greičiausiai žvirbliai. Jie nutupia ant žemės ir staiga pradeda peštis. Turbūt dėl kokio nors trupinio ar grūdelio. Juos pasiveja dar trys ar keturi. Užverda tikros grumtynės. Net plunksnelės į orą kyla. Jie pešasi, regis, nieko aplink save nematydami, ir man šauna mintis juos sugauti. Tačiau neturiu nei maišo, nei kokio tinklo ar pintinės, nei bet ko, panašaus į paukščių gaudyklę. Kepurė! Turiu kepurę. Nusiimu ją nuo galvos, prisėlinu lyg katinas ir op – uždengiu įsismarkavusius peštukus. Ir pats negaliu patikėti, kad man pasisekė. Keli žvirbleliai spėja pasprukti, bet mažiausiai du blaškosi po kepure. O mano širdis irgi daužosi – tik dabar suprantu, kokį žygdarbį atlikau. Juk po mano kepure – maistas. Tikrai taip. Juk jeigu žmonės valgo vištas, žąsis bei kitus paukščius, tikriausiai gali valgyti ir žvirblius. Bėda tik, kad jie labai maži. Bet vis geriau negu nieko. Vienas žvirblelis bus mamai, o kitas – man. Žinoma, reikės juos nupešti, išdoroti. Paskui išvirti. Turime dvi bulves, dar koks šaukštas miltų maišelyje likęs – išeis paukštienos sriuba. Vos apie tai pagalvojus, pradeda urgzti pilvas. Neurgzk, pilveli! Tuoj gausi žvirblienos.

Man burna prisipildo seilių. Kai jas nuryju, tokio didelio alkio nebejaučiu. Jį pakeičia tylus džiaugsmas, kad netrukus valgysim.

Abiem rankom atsargiai suspaudžiu kepurės apačią. Viskas. Žvirbliai mano rankose. Nešu kepurę į baraką. Reikia pasakyti mamai. Reikia pasakyti, kad tuoj valgysim. Ir ne bet kaip, o labai skaniai.

– Mam, du žvirblius sugavau! – šaukiu, vos įjėęs į baraką.

– Kaipgi tau pavyko?

– Jie pešėsi, o aš uždengiau juos kepure.

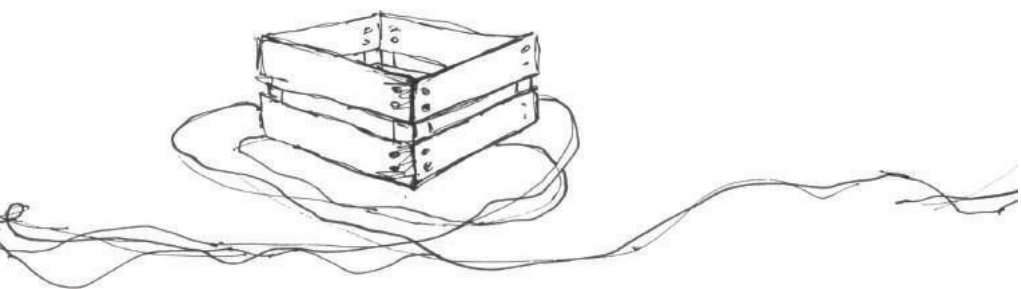
– Ar jie dar gyvi?

– Gyvi.

– Duok juos man čia!

Aš atsargiai paduodu gyvajį grobį, o mama liepia atnešti vandens.

Grižęs žvirblelius randu jau nupeštus.

Tie paukšteliai mums – kaip musė drambliui. Tačiau aš pasiryžęs sugauti daugiau. Ir ne kepure, o spąstais. Ir prisivalgyti iki soties. Bet visų pirma reikia tuos spąstus pasidaryti.

Apvaikštau visą mūsų gyvenvietę. Ir man pasiseka – randu medinę dėžę. Kaip tik tokią, kokios man reikia. Iš seno maišo nusiveju ilgą virvutę. Prie jos pririšu pagaliuką. Štai tau ir spąstai.

Vakare visos duonos nesuvalgau. Nedidelį gniužulėlį susmulkinu ir išdžiovinu ant krosnies. Tai – masalas.

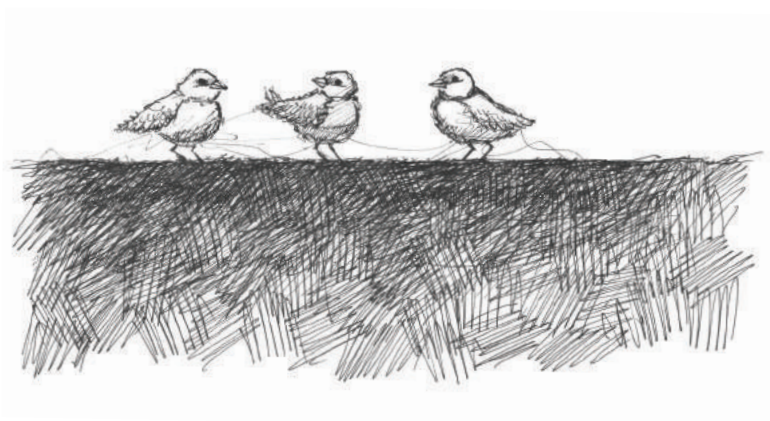
Anksti rytą, nešinas savaisiais spąstais, einu į tą pačią vietą, kurioje pešėsi vakarykščiai žvirbliai. Bet ji užimta. Sandėlininkas Griša ten savo arklį pririšęs. Gremėzdiškas vežimas užstojęs kaip tik tą vietą, kurioje vakar man pasisekė. Gaila. Nei pasakyti, kad sandėlininkas į kitą vietą kinkinį pastatytų, nei laukti, kol išvažiuos, negaliu. Mano pilvas negali. Ir mano mama.

Tas žvirblelis, kurį vakar suvalgė, ją ant kojų pastatė. Mama jau gali atsikelti, po truputį vaikšto.

Susirandu kitą vietą, į kurią, kaip man atrodo, galėtų atskristi žvirblių, ir pastatau spąstus: pabėręs ant žemės duonos trupinių, apvožiu juos dėže, o vieną jos galą paremiu pagaliuku. Tas pagaliukas pririštas prie virvutės. Antras virvutės galas, žinoma, mano rankose.

Pasislepiu už pusnies ir kantriai laikiu, kada atskris pulkelis žvirblių ir pradės vaišintis duonos trupinėliais. Tuomet aš truktelėsiu virvutę, ir bent keli žvirbliai tikrai nespės pabėgti. Aš juos parsinešiu namo. Mama vėl nupeš...

Va, pagaliau! Atskrido. Labai gražus pulkelis. Čik čirik! Čik čirik! Straksi, bėgioja pirmyn atgal. Sukiojasi apie mano žabangas, kažką lesioja. Nejaugi jie nemato,

kad visai čia pat tokių skanių trupinėlių paberta?

Stoviu su virvele rankoje lyg meškeriotojas ant upės kranto. Ir mintyse meldžiu, kad bent vienas žvirblelis susigundytų. O! Vienas jau čia. Ir kitas. Ir trečias. Šaukuoliai! Pasikvieskit ir daugiau! Visus pasikvieskit!

Ir ką jūs manot? Netrukus po mano dėže jų suguža bent kelios šeimynėlės. Gal jos čia į kažkokį pasitarimą susirinko? Patraukiu virvutę. Dunkst – krenta žemėn dėžė, uždarydama, kaip man pasirodo, bent dešimtį žvirblių.

Oi, mama! Dabar mūsų laukia tikra puota.

– Ei, pacane! Ką ten darai? Patrauk tą dėžę!

Brigadininkas!

– Pasitrauk iš kelio! Kiek galiu laukti?

Stoviu kaip apledėjęs. Visai neišmanau, ką daryti. Dėžės judinti negaliu – žvirbliai pabėgs. Brigadininko neklausyti irgi negalima. Brigadininkas – didelis viršininkas.

– Aha. Gerai. Aš tuoj.

Bet brigadininkas nušoka nuo vežimo ir pirmas pribėgęs nuspiria spąstus. Mano ir mamos pietūs – purpt ir nuskrenda.

Supratau, kad turiu rasti tokią vietą, kur ne tik paukščių yra, bet ir niekas nei vaikšto, nei važinėja.

Taigi įsitaisau nuošalesnėje vietoje, prie pat krūmų. Nukasęs sniegą padarau nedidelę aikštelę. Prinešu visokių šiukšlių. Tegul žvirbliai galvoja, kad tai – jų

maistas. Prie ūkinių pastatų aptinku kupsnelę šiaudų. Sumaigau juos, sutrinu ir iškratau. Tada pastatau sąstus, paberiu trupinių. Laukiu. Niekas neatskrenda. Meldžiuosi. Paskui tyliai dainuoju savo paties sukurtą dainelę: „Atskrinkit, žvirbleliai – dideli ir gražūs...“ Jie atskrenda. Tiksliau, praskrenda. Vienas kitas nutupia, pastraksi, pasižvalgo ir lekia tolyn.

Pagaliau sulaukiu. Visos eskadrilės. Ir nusileidžia ji kaip tik ten, kur reikia. Tikriausiai paukšteliai tuos trupinėlius iš toli pamato. Juk jų labai geros akys. Esu sušalęs į kaulą, bet patraukti virvutę dar galiu.

Šįkart sugaunu šešis. Nuostabu. Labai gražus skaičius. Du išmainysiu į bulves. (Išgirdę, kad gaudau paukščius, žmonės ėmė prašyti ir jiems sugauti.) Už du žvirblelius gausiu dešimt bulvių. Neblogai.

Trečią ar ketvirtą savo medžioklės dieną sugaunu nedidelę varną. Tai bent laimikis! Bet ar galima ją valgyti? Mama sako, kad galima. Kad varnos senovės lietuviams buvo įprastas maistas.

Po kelių sotesnių savičių galutinai pasveiksta mama. Ji jau eina į darbą. Mes turime daugiau duonos. Ir bulvių. Ir dar šio bei to. (Paragauti žvirblienos susigundė net buhalterio Kukšovo žmona ir atnešė mums visą puskibirį labai skanių bulvių.) Aš pažadu jai sugauti bent dešimt žvirblių.

Bet vieną dieną ateina kolūkio sąskaitininkas. Jis labai piktas žmogus. Mūsų, lietuvių, iš tolo nemėgsta.

Bet šįkart šypsosi. Galvoju, kad tai – blogas ženklas.

- Girdėjau, paukščius, Jozefai, gaudai?
- Aha, pagavau kelis žvirblius...
- Buvo pagavęs, bet jie pabėgo, – priduria mama, nujausdama negerovę.
- Girdėjau, kad juos valgot?
- Ką čia to žvirblelio privalgysi? Vieni kauleliai...
- Ir į bulves iškeičiat?

Kukšovas jau visai nesišypso.

Mama tyli.

- Tai parodyk tuos savo spąstus!

Ištraukiu iš po narų gaudyklę.

- Aišku. O iš kur šitą dėžę gavai?
- Prie statybų radau. Ji buvo iširusi.
- Kitaip sakant, pavogei.
- Ne, išmestą radau.
- Tokios geros dėžės niekas neišmes.
- Ji buvo iširusi, – kartoju. – Aš ją suremontavau.
- Nesvarbu.

Kukšovas išsiima iš aplanko kažkokius popierius.

- Rašysim protokolą.

Ir surašo.

Už tai, kad pasisavinau medinę dėžę, kuri yra kolūkinis turtas, ir ją sugavau atitinkamą skaičių paukštelių (irgi kolūkinis turtas), tuo padarydamas kolūkiui atitinkamą žalą. Todėl dvi savaites gausime perpus mažesnę normą duonos.

– Pasirašykit!

Mama ašarodama pasirašo protokolą.

Dėžę Kukšovas, žinoma, konfiskuoja. Virvutę man pavyksta išsaugoti.

– Kokie jie beširdžiai, – ištaria mama, kai Kukšovas išeina.

Aš žiūriu pro langą ir matau – ant palangės tupi susigūžęs mažas žvirblelis.

Jis irgi alkanas.

